

L'anuari de l'educació de les Illes Balears de 2012: un any difícil per a l'educació

Direcció de l'Anuari de l'Educació de les Illes Balears

L'*Anuari de l'Educació de les Illes Balears 2012* és el novè informe que presentam a la societat de les Illes Balears i no fa més que continuar el camí que vàrem començar l'any 2004, quan el Grup d'Investigació i Formació Educativa i Social (GIFES) de la Universitat de les Illes Balears va realitzar l'*Anuari de l'Educació de les Illes Balears*; un anuari que es plantejava, d'entrada, dos grans objectius: en primer lloc, contribuir, amb tota la modèstia i el convenciment de què som capaços, a situar l'educació en el centre de la preocupació de la societat de les Illes Balears. A més, i en aquests moments d'una crisi econòmica global i local, l'aposta per l'educació és fonamental per a la construcció d'una economia del coneixement, en què la productivitat i la innovació siguin fonamentals; una situació de crisi econòmica que fa difícil la realitat de l'educació a tots els nivells.

El segon objectiu era i és conseqüència de l'anterior. Només seria possible canviar el paper de l'educació a la nostra societat si fóssim capaços de posar a l'abast de tothom més coneixement sobre el nostre sistema educatiu, més dades sobre l'estat de l'educació, més elements per conèixer i comprendre l'estat de l'educació de les Illes Balears. Pensàvem —de fet, pensam— que només des del coneixement educatiu era —i és— possible començar a transformar la mentalitat, el pensament de la nostra societat, en relació amb l'educació. Un coneixement del sistema educatiu de les Illes Balears que volem que es realitzi des de diverses perspectives teòriques, ideològiques, professionals, polítiques... Si bé no es tracta de deixar de banda la implicació política de l'educació, sí que cal fugir dels dogmatismes o dels estudis excessivament descriptius que segons com es plantegen per a l'educació. En aquest sentit cal rebutjar un fet que s'està estenent, de forma general, dins la nostra societat, l'«opionitis»: efectivament, podem constatar que actualment són molts els qui volen i pretenen opinar sobre l'educació, sobre els seus problemes, sobre les seves solucions, sobre els punts forts del sistema educatiu... I tot i que és bo que hi hagi la implicació de tothom en relació amb l'educació, també es positiu que el que se n'opini es faci des del coneixement, des de les dades, des de la reflexió, des de la fonamentació... I els problemes de l'educació només es poden resoldre des del coneixement de la realitat, des de la reflexió fonamentada, i no des de la improvisació, els apriorismes, els plantejaments ideològics, etc.

Tot i aquests dos grans objectius, la realitat de l'educació de les Illes Balears ens obliga a afegir-n'hi un altre que per a nosaltres és fonamental: contribuir a millorar la imatge de l'educació; a posar de manifest els punts forts del sistema educatiu; a assenyalar tots els aspectes de l'educació que funcionen en tots els nivells del sistema escolar; a mostrar les experiències innovadores que es duen a terme, etc. Aquest és, també, un altre objectiu al qual consideram que no podem renunciar. Efectivament: quan es parla de l'educació hi ha una tendència a parlar-ne en termes negatius, fins i tot es podria dir que de forma apocalíptica; així, cal assenyalar la tendència a exagerar-ne els aspectes negatius i a amagar-ne els positius. L'educació no és una qüestió que es valoritzi. I això resulta contraproduent no només per a la imatge que se'n dóna, sinó perquè suposa un element negatiu de cara a la moral de la comunitat educativa i de la societat en general en relació amb la valoració de l'educació.

Però, malgrat tot el que anteriorment hem plantejat, ens trobam, aquí i ara, davant una crisi econòmica i financera, social i institucional, que està posant en risc el manteniment i la viabilitat de l'Estat del benestar. Efectivament, les mesures que estan posant en marxa tant el Govern de les Illes Balears com el Govern espanyol són prou preocupants per a l'educació. Per primera vegada es constata que en el sistema educatiu entren més alumnes i disminueix el nombre de professors. A

tot això s'hi han d'afegir tot un seguit de mesures que no només no van en favor de l'educació, de l'educació pública i de la qualitat educativa, sinó que estan suposant una disminució de la qualitat, de la cohesió i de l'equitat educativa. Ens referim, entre altres mesures, a les següents:

- a) Increment de les ràtios d'alumnes per professor a tots els nivells educatius.
- b) Increment de les hores lectives dels professors.
- c) Disminució dels pressuposts d'educació.
- d) No renovació del nombre d'interins als centres públics.
- e) Augment de les taxes de matrícula a les universitats.
- f) Enduriment i disminució de les beques per als estudiants universitaris.
- g) Inici de reflexions sobre el copagament educatiu.
- h) Nul·la possibilitat de pacte educatiu entre grups polítics i agents socials i educatius.
- i) Proposta d'una reforma educativa que mira amb el retrovisor i s'emmarca dins una dinàmica ideològica determinada.
- j) Eliminació, *de facto*, de l'assignatura d'Educació per a la Ciutadania, amb una important retallada de continguts socials, de gènere o de sexualitat.
- k) Disminució dels pressuposts dedicats a investigació i innovació
- l) Suport polític del Govern espanyol a l'educació diferenciada, malgrat la sentència del Tribunal Suprem.
- m) Etc.

Aquests nou números de l'Anuari de l'Educació de les Illes Balears demostren que estam en el camí adequat. Evidencien que és possible millorar el coneixement que tenim sobre el sistema educatiu de les Illes Balears i també començar a canviar les actituds de la nostra societat en relació amb els beneficis de l'educació, des de la perspectiva econòmica, social, cultural, tecnològica, política, etc. I tot això malgrat aquesta situació de crisi de l'educació, que ens pot fer retrocedir, de forma significativa, tant en quantitat com en qualitat de l'educació. Els importants i notoris problemes del nostre sistema educatiu, espanyol i de les Illes Balears, es poden agreujar de forma significativa; i tot això malgrat els avanços que hi ha hagut els darrers anys tant en el rendiment educatiu com en l'equitat del sistema escolar. Amb tot, el fracàs escolar i l'abandonament escolar encara són assignatures pendents que amb les mesures actuals difícilment es resoldran.

Aquesta publicació és una iniciativa, tal com s'ha dit, del Grup d'Investigació i Formació Educativa i Social (GIFES) del Departament de Pedagogia i Didàctiques Específiques de la Universitat de les Illes Balears, però es fa extensiva a professors d'altres departaments universitaris, mestres i professors del sistema escolar no universitari, inspectors d'educació, professionals de l'educació social, etc., perquè hi participin. Aquesta convidada té i ha tingut una bona acceptació i permet que l'Anuari de l'Educació contingui una perspectiva de pluralitat, de diversitat. A més, hem de recalcar que per fer possible aquest Anuari de l'Educació i consolidar-lo vàrem signar un conveni de col·laboració amb la Conselleria d'Educació i la Fundació Guillem Cifre de Colònia que dóna els resultats esperats.

En aquest sentit, i d'acord amb l'estructura dissenyada per a l'Anuari de l'Educació de les Illes Balears, en el de 2012 hi ha dinou treballs, i té els continguts següents: A la «Introducció» fem una anàlisi d'aspectes de la realitat educativa de les Illes Balears d'acord amb les línies generals

dels treballs que formen aquesta publicació i dels anuaris dels anys anteriors, i de les opinions personals sobre la dinàmica del curs acadèmic actual. En aquest sentit, un dels punts de reflexió més importants fa referència al nou procés d'elitisme educatiu cap a on s'encamina el nostre sistema escolar en el marc de la crisi economia, de les retallades en el marc de la política escolar estatal i balear. Aquest primer text és una porta d'entrada a l'Anuari, un editorial que pretén analitzar els punts fonamentals i més significatius de l'educació a les Illes Balears.

Al segon apartat, «El sistema escolar de les Illes Balears», desenvolupam els estudis següents. En primer lloc, es fa una anàlisi sobre els equips educatius d'atenció primerenca a les Illes Balears, tant des d'una visió històrica com actual. En segon lloc hi ha tres treballs sobre la formació professional i un treball sobre els programes de qualificació professional. En tercer lloc, estudiem la situació de l'escolarització de l'alumnat immigrant a les escoles de les Illes Balears, en uns moments en què la immigració va de baixa i amb l'augment d'aquesta població en relació amb l'educació d'adults. En quart lloc, s'analitza el paper de les associacions de pares i mares en el sistema educatiu de les Illes Balears. I, finalment, analitzam, per una part, l'escolarització universitària a les Pitiüses i, per altra part, el rendiment educatiu dels estudiants en els estudis de grau i en els títols de l'anterior ordenació.

Al tercer apartat, «El sistema educatiu no escolar de les Illes Balears», oferim dos treballs: per una part veiem la biblioteca com a espai d'intervenció educativa, i per l'altra, l'educació al llarg de tota la vida com un element bàsic de l'envelliment actiu.

Al quart apartat, «Recerca i innovació pedagògica a les Illes Balears», fem referència a dos estudis: el primer tracta de l'abús sexual infantil en estudiants universitaris i l'altre es refereix a l'imaginari social dels professionals que intervenen amb joves infractores. Quant a la innovació educativa, fem referència a quatre treballs: un sobre una experiència docent bilingüe a la UIB; un altre sobre la utilització de les tecnologies de la comunicació i de la informació a les escoles per part del professorat i l'alumnat; un que fa referència a la integració d'un infant de dos anys amb alteracions comunicatives i relacionals; i finalment ens referim al centre educatiu d'Es Pratet com a escola en construcció.

Al cinquè i darrer apartat, «Estadística i legislació educativa de la comunitat autònoma de les Illes Balears», hi incloem dos treballs. En primer lloc, un article sobre el sistema educatiu de les Illes Balears en xifres, i en segon lloc, un estudi de context per analitzar el rendiment d'aquest sistema educatiu.

I a més, tal com s'ha dit, cal posar l'èmfasi en la necessitat de plantejar l'educació com un element, com un factor fonamental per a la sortida de la crisi econòmica, social i moral, no només de les Illes Balears, sinó també del conjunt d'Espanya. Però sembla que la realitat de les retallades va en un camí distint del que seria recomanable per fer del coneixement un factor de creixement econòmic i social. Aquest seria el camí, aquest seria l'enfocament, aquesta seria la perspectiva; però aquest no és el camí que s'està emprant, sinó tot el contrari.

Finalment, a més d'agrair a la Fundació Guillem Cifre de Colonya la implicació, col·laboració i generositat en l'edició d'aquest Anuari de l'Educació de les Illes Balears, volem agrair a tots els col·laboradors i col·laboradores la feina que han fet, la bona disposició i dedicació a l'hora d'elaborar els treballs que hi incloem. Així mateix, volem expressar agraïment a la Conselleria d'Educació del

Govern de les Illes Balears pel suport que ha donat a l'Anuari. En qualsevol cas, amb aquest número de l'Anuari demostram la voluntat de continuar fent feina amb una finalitat: fer que l'educació sigui una prioritat de la societat de les Illes Balears, de les administracions educatives i de la societat civil en totes les dimensions i perspectives. Tanmateix la realitat educativa actual, malgrat tot, no convida a l'optimisme, sinó tot el contrari.